

НАУКОВИЙ ВИСНОВОК

ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ДО ПРОЄКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ІНШИХ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ОБЛІКУ ШТРАФНИХ БАЛІВ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ» (РЕЄСТР. № 6502 ВІД 05.01.2022)

*Автор. кол.: Бугайчук К. Л., Шатрава С. О., Безпалова О. І., Галкіна О. М.,
Сиром'ятнікова М. В., Шатрава С. О., Джафарова О. В., Денишук Д. Є.,
Погорілець О. В.*

І. Стислий зміст Законопроєкту

Законопроєктом передбачається внесення змін до Закону України «Про дорожній рух», запровадивши систему нарахування штрафних балів за порушення правил дорожнього руху, зафіксованих не в автоматичному режимі, наслідком чого є тимчасове зупинення дії посвідчення водія до моменту повторного проходження водієм повного курсу навчання за відповідними програмами та успішного складання теоретичного і практичного іспиту на знання правил дорожнього руху.

Зокрема, законопроєктом пропонується встановити перелік правопорушень, передбачених КУпАП, за вчинення яких водієві нараховуються штрафні бали. Кількість штрафних балів залежить від рівня суспільної небезпеки таких порушень та становить від одного до п'яти балів за кожне правопорушення.

Нараховані за кожне правопорушення штрафні бали анулюються через один рік (365 днів).

II. Щодо умов фіксації адміністративних правопорушень

У новій статті 15¹ Правил дорожнього руху закріплюється норма, що «...у разі притягнення водія до відповідальності за вчинення одного з правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху (крім зафіксованого в автоматичному режимі), передбаченого частиною п'ятою цієї статті, йому нараховуються штрафні бали у кількості, що визначається цією статтею».

Водночас нарахування балів тільки за вчинення проступків, зафіксованих не в автоматичному режимі, викликає сумніви.

Наприклад, відповідно до положень Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі від 13 січня 2020 року № 13:

– під час опрацювання інформаційних файлів, метаданих до них за результатами автоматичної фіксації подій з ознаками правопорушення та інших відомостей, отриманих за допомогою Системи з відповідних реєстрів, баз (банків) даних, необхідних для винесення адміністративної постанови (далі – матеріали автоматичної фіксації), **уповноважений поліцейський оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням**, що ґрунтується на всебічному, повному й об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю;

– на другому етапі (рівні) уповноважений поліцейський упродовж не більше трьох днів з моменту отримання із Системи опрацює передані на розгляд з першого етапу (рівня) матеріали автоматичної фіксації, оцінює наявні в них докази, за потреби **з використанням відповідних ФП ЄІС МВС уточнює необхідні відомості для прийняття рішення у справі** та за результатами опрацювання;

– у разі наявності доказів учинення адміністративного правопорушення, відсутності в матеріалах автоматичної фіксації даних про протиправне використання зафіксованого транспортного засобу або його номерних знаків іншими особами, відсутності обставин,

визначених ст. 247 КУпАП, з використанням засобів Системи **вносить адміністративну постанову**, зміст якої відповідає вимогам ст. 283 КУпАП, з накладенням цифрового підпису.

Таким чином поліцейські при винесенні постанови в провадженнях про адміністративній правопорушення, зафіксовані в автоматичному режимі, має усі необхідні відомості про власників (співвласників) транспортних засобів або особу, що керувала транспортним засобом, кількість раніше нарахованих балів тощо. Тому в нього є усі підстави скласти постанову, відповідно до нових вимог ст. 283 КУпАП (про новий зміст постанови у справі про адміністративні правопорушення).

Якщо ця думка не буде врахована, то цілком ймовірно може скластися ситуація, що, наприклад, перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на 50 кілометрів на годину (ч. 4 ст. 122 КУпАП), зафіксоване в автоматичному режимі, може вчинятися особою необмежену кількість разів, тим більше, що в ст. 122 КУпАП відсутня повторність як кваліфікуюча ознака.

Але водночас, коли це порушення три рази зафіксоване щодо особи не в автоматичному режимі, то дія її посвідчення водія зупиняється, а вона повинна повторно пройти повний курс навчання за відповідними програмами.

На цій підставі пропонуємо зі статей 15¹ та 52³ Закону України «Про дорожній рух» виключити положення, відповідно до яких бали нараховуються за проступки, зафіксовані не в автоматичному режимі:

«Стаття 15¹. Штрафні бали

Штрафні бали є величиною, встановленою цим Законом з метою визначення співвідношення між ступенем суспільної небезпеки окремих адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та з метою прийняття обґрунтованого рішення про тимчасове зупинення дії посвідчення водія і повторного проходження повного курсу навчання за відповідними програмами водіями, які вчинили певну кількість таких правопорушень.

У разі притягнення водія до відповідальності за вчинення одного з правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху (~~крім зафіксованого в автоматичному режимі~~), передбаченого частиною п'ятою цієї статті, йому нараховуються штрафні бали у кількості, що визначається цією статтею.

Штрафні бали нараховуються водіям транспортних засобів, які отримали в установленому законом порядку національне посвідчення водія України на право керування транспортними засобами.

Нарахування штрафних балів здійснюється уповноваженими на те посадовими особами Національної поліції одночасно з набранням законної сили постановою по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Інформація про кількість нарахованих штрафних балів вноситься до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, а також відображається на Єдиному державному веб-порталі електронних послуг.

Штрафні бали нараховуються у кількості:

одного балу за вчинення правопорушення, передбаченого частиною п'ятою, десятою статті 121 Кодексу України про адміністративні правопорушення;

двох балів за вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою, сьомою, одинадцятою статті 121, частиною першою (~~крім зафіксованих в автоматичному режимі~~), другою статті 122, частиною першою статті 123 Кодексу України про адміністративні правопорушення;

трьох балів за вчинення правопорушення, передбаченого частиною другою статті 121, частиною третьою статті 122 Кодексу України про адміністративні правопорушення;

п'яти балів за вчинення правопорушення, передбаченого частиною четвертою, п'ятою статті 122 (~~крім зафіксованих в автоматичному режимі~~), статтею 122⁴, частиною другою статті 123 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Обчислення загальної кількості штрафних балів, передбаченої частиною першою статті 15² цього Закону, здійснюється протягом попереднього року (попередніх 365 днів).

Нараховані водію штрафні бали скасовуються через один рік (365 днів) з дня їх нарахування».

«Стаття 52³. Повноваження Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху

До повноважень Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху належать:

...

інформування учасників дорожнього руху про фіксацію фактів правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі;

нарахування штрафних балів водіям транспортних засобів, за вчинення правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, **зафіксованих не в автоматичному режимі**, внесення відповідної інформації до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та повідомлення водіїв транспортних засобів про тимчасове зупинення дії посвідчення водія».

III. Щодо переліку адміністративних правопорушень

У пропонованій авторами редакції ст. 15¹ Закону України «Про дорожній рух» встановлений такий перелік адміністративних проступків, за вчинення яких нараховуються штрафні бали:

1 бал – частини 5, 10 ст. 121 КУпАП;

2 бали – частини 1, 7, 11 ст. 121, частини 1, 2 ст. 122, ч. 1 ст. 123 КУпАП;

3 бали – ч. 2 ст. 121, ч. 3 ст. 122 КУпАП;

5 балів – частини 4, 5 ст. 122, ст. 122⁴, ч. 2 ст. 123 КУпАП.

Водночас до запропонованого переліку проступків залишається багато питань.

Так, до нього автори внесли порушення за частинами 2 та 3 ст. 123 КУпАП. Причому за ч. 3 «в'їзд на залізничний переїзд у випадках, коли рух через переїзд заборонений, вчинений під час надання послуг з перевезення пасажирів або під час перевезення небезпечних вантажів» карається нижчими балами, ніж звичайний в'їзд на залізничний переїзд у випадках, коли рух через переїзд заборонений, вказаний у ч. 2 ст. 123 КУпАП.

Причому із цієї ситуації цілком зрозуміло, що порушення за ч. 3 є більш небезпечним і повинно каратися, зокрема більшою кількістю штрафних балів.

Крім того, вивчення санкцій ст. 123 КУпАП вказує, що за порушення, передбачене частинами 2 та 3 цієї статті, до особи застосовуються:

– штраф у розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з оплатним вилученням транспортного засобу у його власника чи без такого;

– **позбавлення права керування транспортними засобами на строк від шести місяців до одного року** з оплатним вилученням транспортного засобу у його власника чи без такого;

– адміністративний арешт на строк від семи до десяти діб з оплатним вилученням транспортного засобу у його власника чи без такого;

– **позбавлення права керування транспортними засобами на строк від одного до трьох років** з оплатним вилученням транспортного засобу у його власника чи без такого;

– адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб з оплатним вилученням транспортного засобу у його власника чи без такого.

Таким чином, можна побачити, що нарахування відповідних балів може виявитися недієвим у разі позбавлення особи права керування автомобілем. Отже, вносимо пропозицію, що в ст. 15¹ Закону України «Про дорожній рух» треба встановити норму, що штрафні бали за ст. 123 КУпАП нараховуються у всіх випадках, крім позбавлення особи права керування транспортним засобом на строк більше одного року, оскільки нараховані бали все одно анулюються через 365 днів після їх накладення без перевищення їх граничної кількості.

До переліку «штрафних статей» з незрозумілих причин не увійшли:

– частина 3 ст. 121 КУпАП (керування водієм транспортним засобом, що підлягає обов'язковому технічному контролю, але своєчасно його не пройшов);

– частина 4 ст. 121 КУпАП (повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених частинами першою – третьою цієї статті). Зауважимо, що вчинення проступків за частинами 1 та 3 цієї статті караються такими балами, а повторність, що є більш шкідливою – ні;

– частина 6 ст. 121 КУпАП (керування водієм транспортним засобом, не зареєстрованим або не перереєстрованим в Україні в установленому порядку, його експлуатація без номерного знака або з номерним знаком, що не належить цьому засобу чи не відповідає вимогам стандартів, або з номерним знаком, закріпленим у не встановленому для цього місці). Зауважимо, що повторне вчинення цього порушення карається штрафними балами;

– частини 8, 9 ст. 121 КУпАП (керування водієм транспортним засобом, щодо якого порушено обмеження, встановлені Митним кодексом України);

– стаття 121² КУпАП «Порушення правил перевезення пасажирів при наданні послуг з перевезення пасажирів»;

– стаття 121¹ КУпАП «Експлуатація водіями транспортних засобів, ідентифікаційні номери складових частин яких не відповідають записам у реєстраційних документах»;

– стаття 122² КУпАП «Невиконання водіями вимог про зупинку»;

– стаття 122⁵ КУпАП «Порушення вимог законодавства щодо встановлення і використання спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв»;

– стаття 124 КУпАП «Порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна»;

– стаття 126 КУпАП «Керування транспортним засобом особою, яка не має відповідних документів на право керування таким транспортним засобом або не пред'явила їх для перевірки, або стосовно якої встановлено тимчасове обмеження у праві керування транспортними засобами».

На підставі вищевикладеного вважаємо, що вказаний вище перелік або його частина має бути внесена до статті 15¹ Закону України «Про дорожній рух». Особливо це стосується:

1) частини 4 ст. 121 КУпАП щодо повторного керування водієм транспортним засобом, що має несправності системи гальмового або рульового керування, тягово-зчіпного пристрою, зовнішніх світлових приладів (темної пори доби) чи інші технічні несправності, з якими відповідно до встановлених правил експлуатація його забороняється; повторного керування водієм транспортним засобом, який використовується для надання послуг з перевезення пасажирів, що має несправності, передбачені частиною першою цієї статті, або технічний стан і обладнання якого не відповідають вимогам стандартів, правил дорожнього руху і технічної експлуатації; повторного керування водієм транспортним засобом, що підлягає обов'язковому технічному контролю, але своєчасно його не пройшов;

2) статті 121² КУпАП «Порушення правил перевезення пасажирів при наданні послуг з перевезення пасажирів»;

3) статті 122² КУпАП «Невиконання водіями вимог поліцейського, а водіями військових транспортних засобів – вимог посадової особи військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України про зупинку транспортного засобу»;

4) частини 1 ст. 126 КУпАП щодо керування транспортним засобом особою, яка не має при собі або не пред'явила у спосіб, який дає можливість поліцейському прочитати та зафіксувати дані, що містяться в посвідченні водія відповідної категорії, реєстраційному документі на транспортний засіб, а також полісі (договорі) обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страхового сертифіката «Зелена картка»), або не пред'явила електронне посвідчення водія та електронне свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу.